

Hiçleşen Diyaloglardan İkili Mahremiyete: Sözü Nereye Yerleştirelim?

From Vanishing Dialogues to Bilateral Intimacy: Where Shall We Locate the Parole?

Çağla Anılmış¹

¹ İstanbul Kent Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye

Öz

Bu çalışmanın amacı, iki farklı öznenin hem toplumsal -ötekilerle hemhâl olmuş- hem de biricik -hakikate yaslanan- kendiliklerini katarak kurdukları diyaloglara modernite projesinin ve onun devamında tecrübe edilmekte olan postmodernizmin dayattığı imaj işgali sonucunda içeriden, bir başka ifadeyle daha tehlikeli bir yerden sinmiş hiçleşme hâlinin çözümlemesini yapmak ve onun karşısına ikili mahremiyet kavramını bir teklif mahiyetinde yerleştirerek tartışmaya açmaktır. Dolayısıyla ilk olarak; sözün konumunu yitirmesi, Jacques Ellul'un bilindik tabiriyle aşağılanması ve öznenin tam da bu sebeple söz ile yaklaşılacak hakikatten dışlanıp salt verili gerçekliğe terk edilmesi, diyalogları hiçleştiren asıl meselenin merkezine alınmış; içerik analizi ve tarihsel yöntemin beraberce kullanıldığı bir perspektiften, sırasıyla yirminci ve yirmi birinci yüzyıllar, modernite projesinin ve aynı etki altında farklı varyasyonlarla süregelmekte olan postmodern dönemin ayırt edici özelliklerine diyaloglar bağlamında değinilmiştir. Ardından çalışmanın iki ucunu kuran hiçleşen diyaloglar ve ikili mahremiyet kavramlarının yirminci yüzyıldaki bir haber metninden veya seçili bir sinema sahnesinden günümüz sosyal medya platformlarının imaj-yaratıcısına dönüşmüş öznelerine değin uzanan tarafı eleştirel bir okumayla analize tabi tutulmuş; sözü tekrar verili gerçekliğin de ötesindeki o yere yerleştirme ya da hakikati sözle tekrar yakalayabilme imkânı, çalışmaya dayanak kılınan metinler eşliğinde, yine söz ve söz ile yaratılacak tavırlar etrafında yorumlanmıştır.

Abstract

The aim of this study is to analyze vanishing in the dialogues established by two different subjects by adding their social -integrated with others- and unique -leaning on the truth- selves; that has crept in from the inside, in other words from a more dangerous place, as a result of the image invasion imposed by the modernity project and the postmodernism that is being experienced, and to open it up for discussion by placing the concept of bilateral intimacy against it as a proposal. Therefore, first, the loss of the position of the parole, its humiliation in Jacques Ellul's expression and the subject's exclusion from the truth that can be approached with paroles and abandonment to the given reality alone, have been taken to the center of the real issue that has made the dialogues vanished; where content analysis and historical method are used together. Then, extending from a news text or a selected cinema scene to the subjects who have become image-creators of today's social media platforms, are subjected to a critical reading and analysis, the possibility of placing the parole back to that place beyond the given reality or recapturing the truth with paroles is interpreted.

Anahtar Kelimeler Modern • Postmodern • Söz • Diyalog • Mahremiyet

Keywords Modern • Postmodern • Parole • Dialog • Intimacy

“ Atıf | Citation: Anılmış, Çağla. "From Vanishing Dialogues to Bilateral Intimacy: Where Shall We Locate the Parole?". *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology*, 35, 1 (2025): 306-322. <https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.1673245>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Anılmış, Ç.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: Çağla Anılmış cagla.soydemir@kent.edu.tr

Extended Summary

With the project of modernity, which was accepted as a project initiated in the first half of the twentieth century and is still widely debated, the world is being reshaped with a rational understanding that leads to dogmatism, and when the idea that progress will lead to the better turns out to be a delusion, we encounter postmodernist imperatives that have been put into circulation strongly since the second half of the twentieth century. These imperatives, with their uncertain, fluid, slippery, pluralistic, simulative and ironic aspects, also take away the last support on which the subject leans its existence and begin to melt all oppositions into each other. Consequently, the parole that directly indicates the existence of the subject, including other language acts, becomes worthless under the occupation of the same imperatives and loses its qualities of containing the truth, in other words, pointing to what is beyond, and being multiplying and creative. In his important work *The Humiliation of the Word*, published in 1981, Jacques Ellul, as is known, deeply examines the aforementioned decrease and the loss of value, humiliation and displacement that this state includes with a theo-ontological interpretation, while emphasizing that the real issue is that images -similar to imperative reason- can only be equated with a clear, unambiguous and beyond-less composition. Thus, when losing the parole occupies the sole existence of the self with a purely clear, unambiguous and beyond-less reality, the subject is, so to speak, exiled from possible dimensions of truth that are far beyond the truth. Consequently, the dialogue that we expect to be established through the common language acts of two different subjects will also be damaged by the two subjects who have lost their unique selves being thrown into the void. Now, all subjects are only interested in images; the clear, unambiguous concreteness that they can see, and their language and self are increasingly crushed under this occupation of images, solving the truth from within. Starting from this striking issue that we can relate to both language and therefore ontology and that still speaks strongly to us, we first tried to show the connection established with the lost parole by focusing on the newspaper text in which the news was directly published, a remarkable attack on Michelangelo's *Pieta* in the Vatican in 1972, a date and geography very close to *The Humiliation of the Word*, under the title "The Fall of Truth: 'What Gives Place to the Parole?'". Then, we went on to examine the illusion of freedom created by the postmodern age that opened up with the fall of the parole, which seems to have opened up a universe of multi-options and infinite acts to the subject, and under the title "The Lure of Uncertainty: An Illusion of Freedom", we tried to answer another issue that renders dialogues null and void: whether freedom exists in the postmodern age. For this, we discussed the "Cambridge Analytica Scandal" in the literature and to what extent social media users -who have become image-creators in the twenty-first century according to the context of our study- can be included in the "user consent" and as a result of the statistical data we applied, we came to the conclusion that the appearance of image-creator subjects on their own social media tools is a much more dominant force than their freedom to create, which is essentially destroyed.

In the continuation, we opened the title "Bilateral Intimacy: Where Should We Place the Parole?" and first, starting from a movie scene, we exemplified how subjects can turn into billboards while conducting their dialogues, thus putting the word into circulation and consumption. Finally, we tried to place and base all our interpretations and inferences on the parole, again in the uncertain area created by postmodernist imperatives, on the concept of double privacy as a proposal or a subject of discussion. Considering that the privacy of the subject, who is now held responsible for his own actions as the image-creator of the twenty-first century, has also been invaded, we presented proposals regarding the possibility of establishing not a concrete privacy area, but a privacy area that can be created infinitely only with the parole itself, including the truth, which was added as a new sixth to Paul Riceour's five-fold discourse dialectic.

At the final point we have reached, we hope that we have been able to show how the parole, as a marker of existence, and its dramatic loss still have great importance even when it marks a topic of discussion, and that the concept we propose can be diversified and discussed in this context.

Giriş

Geçişken, çözünür, çok katmanlı ve bağlama dayalı dinamik yapısı sebebiyle sosyal bilimler; içerdiği tüm kavramlara, onlar tartışılır veya tanımlanmaya çalışılırken öne çıkan, seçilen ve hatta seçilmeyen sözcükler vasıtasıyla öznenin topluma, toplumdan özneye doğru inşa edilmiş sarmal var olma biçimlerini içeriden duyurma kudretine sahiptir. Bir başka ifadeyle herhangi bir kavram hakkında hangi seçili sözcüklerle düşünülüp tartışıldığı, nasıl bir tanımlama çerçevesi çatıldığı tüm muhtemel öznelere, biricik kendilikleri ile toplumla hemhâl olmuş kendiliklerini beraberce okuyabilme imkânı sunmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın başlığını ve temelini kuran iki geçişken uç arasındaki ontolojik ve epistemolojik bağı birbirine yahut söz konusu kendiliklere doğru inşa etmek için de bu meseleyi en geniş manada kapsayan dil, belirsizlik ve özgürlük kavramlarını, hâlâ tecrübe edilmekte olan çağın dinamiklerini gözeterek değerlendirecek bir okumaya tâbi tutmak gerekmektedir. Nitekim diyalogların hiçleşmesi özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren dil, belirsizlik ve özgürlük kavramları etrafında gelişen teorik tartışmaların merkezine yerleşirken şiddetli bir çözülme hâlinin varlığı kabul görmüş, gözlenmiş fakat günümüze değin bunun karşısına, dil bilimi terminolojisine veya sosyolojisine girebilecek herhangi bir iyileştirici kavram veya teklif getirilmemiştir. Oysaki hiçliği ve mahremiyeti, yirmi birinci yüzyılın sosyal medyayı da içeren hâlihazırdaki dinamiklerini de hesaba katarak tekrar ele almak ikili ilişkilerin söze bağlanan tarafını, yeni bir mahremiyet ihtiyacına doğru açıktan sürükleyecektir. Dili inşa eden ve dille inşa edilen özneler daima yenilenmek, değişmek, hızlanmak, göstermek, görünmek kaygılarıyla cebelleşirken söz, bu öznelere bir başka -anti- var olma biçimini sezdirecek yapıcı bir cevhere sahiptir. İleride ayrıntılarıyla tartışılacak ve örneklendirilecek olan bu örtük fakat kuvvetli taraf, yalnızca dilde “sonsuz kez” yakalanabilen karşılıklı yaratma yetisidir. Söz, iki özne arasına onların hem çağa biricikliklerini koruyarak ayak uydurabilmelerini hem de çağın dışında kalabilmelerini sağlayan bir dil ağı gerer. Dil ağlarını özneler, yirmi birinci yüzyılın kendilerine zerk ettiği “daha iyiye en hızlı biçimde ulaşma” kapanının görmek ve göstermekle pekiştirilmiş yüzeysel tarafına sıkışarak deyim yerindeyse deldiklerinde sözün hakikate bağlanan örtük tarafından uzaklaşıp hiçleşmeye başlarlar. Bu, mahremiyetin yitirilmesini de beraberinde getirir; özneler, herhangi bir diyalog içinde, dışarının buyurucularına duyarsız kalamaz; “daha iyi tüm muhtemel diyaloglar” onları durmadan cezbeder, çağırır. Dahası, sosyal medyanın veya dolaşımdaki diğer gösteri araçlarının bu hiçleşmeyi telafi için yaydıkları birtakım “kişisel gelişim reçeteleri”nin teyakkuzu altında sıkışan özne, zaten evvelen çözülmüş bulunan dayanaklarını kalıplaşmış, dışarıda icat edilip içeriye uydurulmaya çalışılmış yapma dil örüntülerinde aramaktadır.¹ Böylelikle ikili ilişkilerde -burada ilişkilerin iki farklı özne tarafından kurulan tüm varyasyonları kastedilmektedir- sıkça tartışılan ve telafisine çalışılan doyumsuzluk, süreksizlik, yüzeysellik gibi ontolojik gedikler özneleri kısacına alır fakat ya sözün hakikate bağlanan yaratıcı cevheri göz ardı edildiği ya da söz, göstermeye feda edildiği için meselenin yalnızca etrafında dolaşılır. Hâlbuki söz; dışarıdan ziyade içeriye ait kaldıkça kendi cevherini, yani örtük hakikatini yaratıcı ve koruyucu bir dil ağı olarak öznelerin üzerine bırakır. Dolayısıyla çalışmada, “ikili mahremiyet” kavramının teklifi ve onun bir tartışma olarak içeriden dışarıya doğru açılması da esasen, meselenin merkezine yaklaşmanın ancak söze içkin mümkünatından doğabilecek dil bilimsel bir çabadır. Çünkü “ikili mahremiyet” özneyi tekrar hem bahsi geçen ontolojik gediklerden koruyucu dil ağlarına doğru çekecek hem de sözü, dil ağlarının içine yaratıcı cevheriyle katacaktır. Bu bağlamda ilk olarak ilgili kavramın hangi düşünsel ve tarihsel perspektiften yola çıkılarak temellendirildiği belirtilmeli ve aynı amaçla, çalışmanın başında vurgulanan iki uçlu, değerlendirecek okuma derinleştirilmelidir.

Diyalogların hiçleşmesini dilde doğuran veya hiçliği diyaloga bir sıfat olarak ekleten zedelenmenin kökeni, özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren varlığını baskın bir biçimde duyuran postmodernizme

¹Türkiye’de özellikle 1980’li yıllardan itibaren rağbet görmeye başlayan “kişisel gelişim” kategorisinin bu bağlamdaki eleştirisi için bk. İlker Özdemir, “Kişisel Gelişim Kitaplarının Eleştirel Bir Değerlendirmesi”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/2, (2010): 63-95.

değin uzanmaktadır. Postmodernizmin tıpkı diğer düşünsel bloklar gibi bir “-ist” son ekiyle dolaşıma girmesi, sokulması bu bloğun temel taşlarını döşeyen belirsizlik, kayganlık, çeşitlilik, farklılık, çoğulluk, eklektisizm, ironi, simüle-gerçeklik gibi tanımlayıcılarının da² tüm varoluş edimlerinin bir tarafına doğrudan veya dolaylı olarak (s)inmesine yol açmıştır. Böylelikle bir yandan önce ve uzun süre Tanrı’nın, sonra da Tanrı’ya ikame edilen yüceltilmiş aklın tuttuğu projeksiyonda varlığını “yapan” -hatta daha doğru bir ifadeyle varlığını “yapılmış” hâlde sırtlanan- insan, kendisine buyrulan dogmatik yaşam biçimlerinden sıyrılma talihine erişirken diğer yandan üzerinde varlığını temellendirebileceği sağlam zemin(ler)ini kaybetme trajedisine mahkûm olmuştur. Fakat vurgulamak gerekir ki evvelden tahakkümü şiddetle hissedilen buyurucular yığını arasından da kendiliğini bulup çıkarmanın tecrübe edilmesi tercih, irade, inkâr gibi yapıcı tavırlar eşliğinde, farklı ölçülerde mümkün veya değilken artık burada mesele, insanın kendiliğini bulup çıkaracağı “o yer”in yitirilmiş bulunmasıdır. Çünkü “o yer” de “o yer” olma vasfını çoktan kaybetmiş; dağılıp çözülmüştür. Trajedi, adı geçen yapıcı tavırların yöneltileceği tahakküm merkezinin yokluğu ile sonsuz bir tavır alma ediminin çarpışmasından doğar. İnsan tüm muhtemel tavırlarını âdeta boşluğa doğru savururken kendiliğini tam olarak ne ile veya neye karşı yaptığının farkına varamaz. Böyle olduğu için de tavırların özünü işleyen ve hatta onlara denk düşen dil de yapıcı vasfından aynı ölçüde eksilmeye başlar.³ Tam da buradaki eksiklikten yola çıkarak ele alacağımız diyalog, iki farklı öznenin ortaklaşa yürüttüğü bir dil edimi vasfıyla yine iki farklı öznenin ortak varoluşlarını kuracak veya yapacakken, dayatılmış bir belirsizliğe doğru sürüklenip hiçleşir⁴ ve eyleyenlerini de hiçleştirir. Nitekim hiçleşme, postmodernist düşüncenin alt ile üstü, yukarı ile aşağıyı, merkez ile çeperi, sığ ile derini, din dışı ile kutsalı ve bunlara eklenebilecek diğer epistemolojik karşıtlıkları birbirine eşitlemesinin bir sonucu olarak dile yerleştiğinde özne, bu yeni kategorizasyonu özgürlükle özdeş kılma yanılgısına düşer ki artık karşısında sonsuz-tercihli bir edimler evreninin tehlikeli cazibesi vardır.

Tüm bu genel saptamalardan ve düşünsel temellendirmelerden hareketle önce, belirsizliğe dayalı hakikat çöküşü⁵ bir haber metni eşliğinde detaylıca tartışılacak, ardından belirsizliğin postmodernist blokla uyumu küresel bağlamda, bir sosyal medya skandalı üzerinden sorgulanacak ve nihayet, tüm bunların diyalog bağlamındaki hiçleştirici etkisine karşı bir teklif olarak “ikili mahremiyet” kavramı öne sürülecek ve geliştirilecektir.

1. Hakikatin Çöküşü: “Söz, Yerini Neye Bırakır?”⁶

1972 yılının 22 Mayıs tarihli *The New York Times* gazetesinin ilk sayfasında “Pieta Damaged in Hammer Attack” başlığıyla girilmiş bir habere rastlanır:

²David Harvey, *Postmodernliğin Durumu*, çev. Sungur Savran (İstanbul: Metis Yayınları, 2014), 59.

³Dil ile özne arasındaki bu yansımali hâli Julia Kristeva şöyle desteklemiştir: “Dil, özneye yalnız anlam vermez; öznenin varlık biçimini de belirler.” Bk. Julia Kristeva, *Revolution in Poetic Language* (New York: Columbia University Press, 1984), 24.

⁴Burada, Jean Paul Sartre’ın hiçleşmeye dair yorumunu, dil ile oluşun ortak tarafını negatif bağlamda desteklediği için alıntılamaı uygun görüyoruz: “O zaman şunu fark ettik ki, hiçliği, tamamlayıcı ve soyut nosyon olarak da varlığın askıya alındığı sonsuz ortam olarak da, varlık dışında tasarlamak mümkün değildir. Olumsuz-birimler adını verdiğimiz bu özel gerçeklikleri kavrayabilmemiz için hiçliğin *Varlığın bağrında* verilmiş olması gerekir.” Bk. Jean Paul Sartre, *Varlık ve Hiçlik*, çev. Turhan Ilgaz ve Gaye Çankaya Eksen (İstanbul: İthaki Yayınları, 2009), 71.

⁵“Belirsiz”in esasen dile için bir vasıf olduğunu ayrıca belirtmek; burada eksiltici, yok edici olarak değerlendirilen “belirsizlik” ile postmodernist buyuruculara işaret edildiğini özellikle vurgulamak gerekir. Belirsizlik, postmodernizm içindeki bir buyurucu olarak dili eksiltecektir; diğer yandan dile için belirsizlik, dili tekrar çoğaltabilen asıl şeydir. Dilde belirsizliğe getirilmiş bir başka yorum ise şöyledir: “Dilin belirsizliğini karakterize edecek okuma tarzımıza göre, ya bu belirsizliği dilin handikapı olarak gören Anglo-Sakson gelenek içinde (Russel, Wittgenstein I, Tarski, Gottlob Frege ve Carnap), veya dilin bütün temelini ve hatta onu mümkün kılan şeyin ta kendisinin belirsizlik olduğunu savunan Kıta Avrupası geleneği içinde (Nietzsche, Humboldt, Martin Heidegger, Wittgenstein II, Gadamer, Derrida, De Man) kalarak insan bilimlerinde dilin statüsü üzerine görüş bildiririz. Dilin doğasıyla ilgili kavrayışımız, dilin belirsizliğine ilişkin tavrımızı da belirler.” Bk. Gökhan Yavuz Demir, *Sosyal Bir Fenomen Olarak Dilin Belirsizliği* (İstanbul: İthaki Yayınları, 2015), 34.

⁶Bu cümle, Taksim Sanat’ta açılmış bir serginin gri zemini üzerine beyaz harflerle yazılmıştır.

Michelangelo'nun dünyanın en ünlü heykellerinden biri olan *Pieta*'sı, bugün St. Peter Bazilikası'nda bir adamın çekiçle saldırması sonucu ağır hasar gördü. Yüzlerce Pentekost günü ibadetçisi, hacı ve turist genç, kızıl saçlı ve sakallı bir adamın, *Pieta*'nın ana girişin sağındaki yan şapelde, bir sunak üzerinde sergilendiği alana doğru ilerleyişini dehşetle izledi. Adam, mermer korkuluğu aşip heykelin bulunduğu platforma çıktı; kolunun üzerinde taşıdığı yağmurluğun altından bir çekiç çıkardı ve mermeri dövmeye başladı. Bu sırada, "Ben İsa Mesih'im!" diye bağııyordu. Vurduğu darbeler, mermer grubun içinde yer alan Meryem Ana figürünün sol kolunu parçaladı ve ayrıca burnuna, sol gözüne ve saçını örten duvağına da zarar verdi.⁷

Bu haberin hemen üzerine saldırganın -kendisi o sırada 33 yaşında olan, Macaristan doğumlu, Avustralyalı jeolog Laszlo Toth'tur- *Pieta*'nın sağ tarafında durduğu fotoğrafı ilişitirilmiş; Toth fotoğrafta elindeki çekici Meryem'in boynuna doğru uzatır hâlde yakalanmıştır. Dolayısıyla İsa'nın Meryem'in kucağındaki tasvirine tamamen o zamanın içinden çıkıp gelmiş ve İsa Mesih olduğu cezbesiyle heykele yönelmiş bir saldırganın tasviri de eklenmiş, okurun zihnindeki *Pieta* da böylece yeniden yaratılmıştır. Başlı başına ve müstakil anlamda dahi ilgi çekici detaylarla dolu bu hadiseden dokuz yıl sonra, belki de hadisenin yüzlerce sayfalık teo-ontolojik yorumu olarak da okunabilecek bir eser Fransa'da, Jacques Ellul tarafından *La Parole humiliée* orijinal adıyla yayımlanır. Türkçeye, bilindiği üzere *Sözün Düşüşü* çevirisiyle giren bu kıymetli eser, dilin kendisine içkin derinliğini nasıl ve hangi yeni araçların güdümünde yitirdiğini geniş bir perspektiften irdeleyen aslında, yukarıdaki yeni tasvirin özünde açtığı boşlukları da doldurur ki daha evvel Toth'un saldırıdan sonraki hayatı üzerine yazılmış ve söylenmiş bazı ifadelerle bu bağlamda yer vermek faydalı olacaktır.

2011 yılında, *The Guardian* gazetesinin "Notes & Queries" başlıklı çevrim içi sekmesinde "1972 yılında Michelangelo'nun *Pieta*'sını kırıp döken Laszlo Toth'a ne oldu?" sorusu sorulmuş ve alt tarafta Toth'la farklı tarihlerde bizzat tanışmış okurlar, bu cezbeli adam hakkında bildiklerini detaylıca anlatmışlardır. Buradaki bilgiler derlendiğinde *The New York Times*'in sıcağı sıcağına aktardığı haber ve haberde kullandığı görsel eşliğinde -elbette aradan geçen zaman da göz önünde bulundurularak- *Pieta*'nın okur tarafından yeniden yorumlanan tasviri genişlemeye ve *Sözün Düşüşü*'yle bütünleşmeye başlar: Laszlo Toth hakkında yazdığı her şeyin, dönemin Roma / İtalyan gazetelerinde bulunabileceğini bildiren Rotterdamlı bir kadının aktardıklarına göre Toth, yalnızca Papa ile görüşebilmek için Vatikan'a gelmiş; Papa'ya üç kez yönelteceği görüşme tekliflerinden birkaç gün önce Roma'nın kuzeyindeki bir gençlik yurdunda kalmış ve bölgenin yerel gazetelerine, "Benim adım Laszlo Toth; ben bir jeologum, Avustralya çölünde çalışıyorum ve orada, başka bir uzay boyutundan varlıklarla temas kurdum. Gökyüzündeki varlıklar bana, Fatima'nın sırlarının içeriğini anlattılar ve Roma'ya gidip Papa'ya, kilisenin bu sırların içeriğini dünyadaki insanlara açması gerektiğini söylememi istediler." biçiminde, birinde kendi fotoğrafının da bulunduğu üç ayrı ilan vermiştir. Görüşme teklifleri reddedilen Toth, adı geçen tarihte *Pieta*'ya bu yüzden saldırmıştır. Yine, saldırıdan önceki birkaç ay boyunca Toth'la kaldıkları pansiyonda oda arkadaşlığı eden yakın bir tanık onun, iş için uzun süre Avustralya kırsalında yaşadığını, yanında her zaman İncil taşıdığını fakat İncil'i -Toth'un ifadesiyle- yalnızca ilham almak için okuduğunu, Hristiyanlığa esasen inanmadığını, diğer yandan İncil'den sadece edebî açıdan etkilendiğini aktarmıştır. Saldırıdan sonraki hayatıyla ilgili bilgi veren bir diğeri, 29 Ocak'ta Roma mahkemelerince Toth'un sosyal hayat için tehlike oluşturduğunun deklare edildiğini, taburcu olacağı 9 Nisan 1975 tarihine kadar İtalya'daki bir akıl hastanesine yatırıldığını, ardından Avustralya'ya gönderildiğini yazar. Avustralya'daki münzevi hayatına tanıklığı bulunan yakınlarından biri ise Toth için şu dikkat çekici cümleyi kurmuştur: "Evet, bilgisi engin; büyük ihtimalle yüksek bir IQ'su vardı ama onun, ihtiyaç fazlası bilgi ve inançların kurbanı olduğunu düşünüyorum." Toth, tüm bu hikâyeyle birlikte, aynı zamanda Amerikalı besteci Ken Friedman'ın yazdığı bir oratoryaya ilham kaynağı olmuş ve Don Novello'nun iki kitabına isim babalığı yapmıştır. Kimi radikaller Toth'un *Pieta*'ya saldırısını "Artık başyapıt yok!" coşkusuyla karşılamıştır. Dikkatimizi celbeden bir

⁷ Paul Hoffmann, "Pieta Damaged in Hammer Attack", *The New York Times*, May 22, 1972, 2.

başka husus ise Toth'un Meryem'in⁸ sol koluna, hareket etmediği; ağzına, konuşmadığı ve gözüne, görmediği için saldırdığını söylemesidir.⁹

Tüm bu bilgiler doğrultusunda, ilk bakışta elde aklını yitirmiş ve aynı zamanda “fazla akıllanmış” bir adamın Hristiyanlığa karşı takındığı -şimdilik- yıkıcı görünen tavrı ile onun etrafını çevreleyen medya, Vatikan, kimi sanatkarlar, akıl hastanesi, devlet ve izleyicileri veya tanıklarının ıslah etmekle alkışlamak arasında gidip gelen pozisyonları vardır. Biraz daha derinde ise yirminci yüzyılın ikinci yarısı yaşanıp tecrübe edilirken -bir başka ifadeyle postmodernizm literatüre girip dolaşıma sokulmuşken- adını bu hadise vasıtasıyla “dolaşıma sokabilmiş” bir adamın (alt), çölün veya hiçliğin ortasından -çünkü artık o, vasat aklın yaslandığı dayanakların çok ötesinde, ihtiyaç fazlası aklın da başka bir boyuta aktardığı görülemez, doğrulanamaz bir yerdedir- Papa'ya, Vatikan'a, Tanrı'ya, İsa'ya, Meryem'e (üst) doğru sıçrayışı ve kutsal bir imaja doğru kendi varlığını kabul ettirme, hatırlatma histerisiyle haykırışı duyulur. Nitekim “pieta” sözcüğünün kendisinden türediği “piety”nin Latince'deki “dindarlık, merhamet, sadakat”¹⁰ anlamları da işin içine katıldığında artık diğer tüm eyleyenlerle aynı hizaya indirilmiş Tanrı'ya esasen “Niçin konuşmuyorsun (eylemiyorsun), niçin hareket etmiyorsun (eylemiyorsun), niçin görmüyorsun?” sorusu sorulmaktadır. Dolayısıyla Tanrı'ya yöneltilmiş soru, onun gibi bir bilinemez olana da yani hakikatin de ta kendisine yöneltilmektedir. Böylece dindarlığa, merhamete ve sadakate; inkârla, merhametsizlikle ve ihanetle tavrı almanın, yukarıda değindiğimiz iki uçlu varoluşların da çözülüşünü, zıtlarıyla ifşa etmiş olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim “Ben İsa Mesih'im!” cezbisine ancak öteki bir İsa Mesih'in yokluğuna ihtiyaç fazlası aklıyla inanmış bir özne kapılabilir ki “Ben İsa Mesih'im!” demek aynı zamanda “Benden başkası İsa Mesih değildir!” demektir.

Buradan itibaren tekrar, sözün düşüşü ile Toth hadisesinin hangi bakımlardan birbiriyle bütünleştiğini tespiti geçilebilir. Ellul'un söz ile imaj arasında yürüttüğü diyalektik çözümlemede özne, tüm kökleri ve tarihi bir tarafa bırakıp yalnızca önüne baktığında bile karşısında, açık ve net bir biçimde dizili imajlar evreni bulur: İmajlar evreni düpedüz gerçektir, somuttur; bakışın gerçeklikle kesişmesi sonucunda özne, konumlandığı yeri tanır, bilir; eylemeyi mümkün kılan da yine odur: “Vizyonum, bu noktadan başlayan dairevî bir uzay eğrisi çizer; görüş noktamın merkez olduğu dairevî bir uzay eğrisi. Ancak o zaman, dünyanın merkezi olarak bu manzara üzerinde eylemde bulunmaya ve bu konumu dönüştürmeye yöneltilmiş olurum.”¹¹

Yönelme, yorumlamayı beraberinde getirecek olan bir başlatıcıdır; bir başka ifadeyle yorumlayabilmenin öncülüdür. Çünkü özne, verili gerçeklikle hemhâl olduktan sonra yalnızca ona -yani kendisine- ait olanı kurabildiğinde biricik varlığını, gerçekliğin de ötesinde bir şey olarak tecrübe edecektir.¹² Tam da burada söz, yorumlamanın aracı vasfıyla devreye girer:

Görmede canlı varlık, diğer birçok canlı formundan biridir. Bir insanın özel bir şekli ve rengi olabilir fakat, peyzajın parçası olarak geriye kalan her şeyi içerir: bir ayrı, hareket eden nokta. Ancak konuşmayı duyduğum zaman, insan, nitelik bakımından başka her şeyden farklı hâle gelir.¹³

⁸Laszlo Toth'un hedefine sadece Meryem'i yerleştirip İsa'ya dokunmaması başlı başına bir inceleme konusu olabilecek mahiyettedir.

⁹Bu yakın tanıklıkların derlendiği *The Guardian*'ın ilgili çevrimiçi sayfası için bk. “Whatever Happened to Laszlo Toth, the Man Who Smashed Michelangelo's Pieta in 1972?”, *The Guardian*, erişim 3 Mart 2025, [Whatever happened to Laszlo Toth, the man who smashed Michelangelo's Pieta in 1972? | Notes and Queries | guardian.co.uk](https://www.theguardian.com/culture/2025/mar/03/whatever-happened-to-laszlo-toth-the-man-who-smashed-michelangelo-s-pieta-in-1972?hpid=hp%3Awhatever-happened-to-laszlo-toth-the-man-who-smashed-michelangelo-s-pieta-in-1972%3Ahomepage%2Fstory&hpid=hp%3Awhatever-happened-to-laszlo-toth-the-man-who-smashed-michelangelo-s-pieta-in-1972%3Ahomepage%2Fstory).

¹⁰Oxford University, *The Oxford Dictionary of English Etymology*, “piety” (New York, Oxford University Press, 1982), 679.

¹¹Jacques Ellul, *Sözün Düşüşü* (İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2015), 9.

¹²Burada Edmund Husserl'in “yönelimsellik” kavramını da hatırlamakta fayda vardır. Çünkü Husserl'in fenomenolojisini kuran terminolojide yönelme edimi ve yönelimsellik yine öznenin biricikliğiyle ilintilendirilir, yönelme başlı başına bir özne varlığını işaretler; özne ancak ve sadece kendisine ait bir şeye yönelir. Bk. Dan Zahavi, *Husserl'in Fenomenolojisi*, çev. Seçim Bayazit (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 42.

¹³Ellul, *Sözün Düşüşü*, 18.

İşte sözün, postmodernizmin buyurucularıyla çatışması veya çağına ayak uyduramamış, kimine göre aklını yitirmiş kimine göre ise -tekrar vurgulamak gerekirse- aklı ona fazla gelmiş bir adamın Vatikan'da, elinde çekiciyle sesini yükselterek *Pieta*'ya saldırmada başka her şeyden farklı hâle gelebilme imkânının ontolojik gediği ortaya çıkar. Bu gedik, vadettiği hâlin yalnızca pozitif değil negatif tarafını da içerir. Başka her şey, başka olarak kaldıkça özne, en azından nereden nereye yöneldiğini bilebilmekle donanır. Mesela mesele, yine bu perspektiften yorumlandığında öznenin Heidegger tarafından "dünyaya fırlatılmak",¹⁴ Sartre tarafından "anlamsızlık içinde anlamını kendi yaratmak",¹⁵ Camus tarafından "absürtleşmeye -uyumsuzluğa-mahkûm olmak"¹⁶ edimleriyle negatif tarafta donatılması da yapıcı bir tavidir ve söz, bu düşünürleri de -ironik olarak- kendi biricikliklerinde var etmiştir. Gelgelelim "Ben İsa Mesih'im!" cümlesi, 1972 yılında bir adamın ağzından döküldüğünde dünyada imaj ve imajın farklı boyutlardaki varyasyonları sözü yerinden, gerçekliğin ötesindeki o insanca fakat bir tarafıyla da insanüstü tahtından indirmişti. İlk düzenli televizyon yayınları 1929'da BBC, 1939'da NBC tarafından gerçekleştirilmiş; İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda televizyon yayıncılığı özellikle ABD'de hızla yaygınlaşmıştı. 1950'lerde reklam ve haber yayıncılığı öne çıkmaya başlarken 1960'lı yıllarda uydu yayınına geçilmesi¹⁷ ise televizyona en büyük gücünü katacaktı: Küresel imaj tahakkümü veya imajların küresel tahakkümü. Dolayısıyla Ellul'un, açık ve net gerçekliği tarif için öznenin bakışını merkeze alarak kullandığı "dairevî uzay eğrisi" tamamen bozulmuş, genişler gibi görünen ufuk daralmış, yapaylaşmış; ortaya, öznenin bakışını deforme eden bir başka boyut ile yine bambaşka bir gerçeklik(ler) algısı çıkmıştır.¹⁸ Artık özne, daha çok bakmakla meşguldür.¹⁹ Bu yeni algı postmodernizmin, hiyerarşi dizilimlerini kökten yıkan eşitleyici, çoğulcu, simülatif, belirsiz buyurucuları ile söz konusu deformasyonu, dayanaksız kalmanın pekiştirecine dönüştürür. Böyle olduğu için de karşısındaki özne ile diyalog kuruyor"muş gibi" görünen yapma bir imaj kompozisyonu, televizyon ekranından dışarıya doğru kuvvetle yayıldığında özne, yalnızca söz ile yaklaşabileceği hakikatten deyim yerindeyse sürülmüş olur.²⁰ Dahası, onun sürüldüğü yerdeki yeni muktedir, elbette imajdır. İmaj, sözü ve özneyi aynı ölçüde baskılar. Zira söz, yapma imaj kompozisyonunun deyim yerindeyse süsü hâline gelir ki bu, yaratmanın söndüğü yerdir; söz de özne de alabildiğine yapaylaşır. İki özne; göstermenin iktidarı altında, mahremiyetin kaybolduğu bir hiçlikte, yapma diyalogların pasif yürütücülerine veya izleyicilerine indirgenir. Nitekim Toth'un, oda arkadaşına İncil'i tamamen edebî niteliğinden ötürü okumak istediğini söylemesi, yanından hiç ayırmaması, şayet saldırı öncesi bir paravan cümle veya kamuflaj değilse eğer, imajların yarattığı kaos içinde hakikate ve hakikatin

¹⁴Martin Heidegger, Edmund Husserl'e ithaf ettiği başat eseri *Varlık ve Zaman*'da bu "fırlatılma" hâline dair bir yerde şöyle diyecektir: "Ve anlamamın ruhsal durum eşliğinde olması ve böyle olmakla varoluşsal olarak fırlatılmışlığa teslim edilmesi ölçüsünde, oradaki-Varlık her durumda daha şimdiden yoldan çıkmış ve kendini tanıyamamıştır. Buna göre 'Olabilme'sinde kendini olanakları içinde ilkin yeniden bulma olanağına teslim edilir." Bk. Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, çev. Aziz Yardımlı (İstanbul: İdea Yayınları, 2014), 214.

¹⁵Sartre bunu, "kendi-kendinde varlık" olarak kavramsallaştıracaktır. Bk. Sartre, *Varlık ve Hiçlik*, 42.

¹⁶Camus absürt-uyumsuzun ontolojik bir genellemesini şöyle yapacaktır: "İnsanın koşulunda, -bütün yazınların ortak otlağıdır bu- hem sönmez bir büyüklük hem de temel bir uyumsuzluk vardır. Bk. Albert Camus, *Sisifos Söyleni*, çev. Tahsin Yücel (İstanbul: Can Yayınları, 1997), 137.

¹⁷Ayrıntılı bilgi için bk. A. Michael Noll, *The Evolution of Television Technology* (Norwell: Kluwer Academic Publishers, 1999), 5-7.

¹⁸İlgili olarak: Avusturyalı yönetmen Michael Haneke, Christophar Sharret'e verdiği bir röportajda televizyonun, "gerçeklik kaybı ve toplumsal yön kaybı"na sebep olduğunu söylemiş; keza kendisi de uzun metrajlı filmlerinde televizyona bu eleştirel mesafeden bakmıştır ki onun 1989 yapımı *Yedinci Kıta* (orijinal adıyla *Der Siebente Kontinent*), 1992 yapımı *Benny'nin Videosu* (orijinal adıyla *Benny's Video*) ve 2005 yapımı *Gizli* (orijinal adıyla *Caché*) filmleri, bu gerçeklik ve toplumsal yön kaybının oldukça şiddetli eleştirilerini verir. (Haneke ve televizyon ilişkisi hk. daha ileri bir okuma için bk. Leonardo Goi, "My Family Friend: Michael Haneke and the Dangers of TV", MUBI, erişim 2 Nisan 2025, "[My Family Friend: Michael Haneke and the Dangers of TV on Notebook | MUBI](#)". Ayrıca *Yedinci Kıta* filminde, televizyona maruz kaldıkça "yönerini kaybeden" ve kendilerini eve kilitleyen bir ailenin, bu izole hayata hazırlanırken -Toth'a benzer bir tavırla- evdeki eşyaları kırıp dökmeleri dikkate değer bir ayrıntıdır.

¹⁹Bu meşguliyetin sosyo-ekonomik karşılığı, yeni bir tüketici alışkanlığını işaret eden "vitrin kültürü"ne kadar uzanır: "... tüketici keyfinin bu düzenlenmesinde öne çıkan şey -onun Rachel Bowlby'nin deyişiyle sadece bakmanın keyfidir; yani sergilenen ürünlerden görsel bir gösteri yaratmaktır." Bk. Stuart Hall, *Temsil: Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları*, çev. İdil Dünder (İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2017), 425.

²⁰Hakikatin tümüyle yakalanamaz fakat kısmen yaklaşılabilir varlığını Ellul, söz ile birlikte şöyle yorumlar: "Görme yoluyla algıladığım gerçeklikte, hiçbir yanlış temel ve hiçbir yankı yoktur. Fakat hakikat ne çözülmesi gereken problemler sunar ne de insanı sarsan halüsinasyonlar. O tıpkı söz gibi sempatik titreşimler ve akıl titreşimleri, basiret dolu seziler ve kesişme noktası oluşturur. Hakikat üzerime saldırır ve beni muamma ile alt eder. Her şey delile bağlı gibi görünüyor; gerçeklik apaçıktır; görme, doğal biçimde bana delil sağlar. Fakat hakikat apaçık değildir." Bk. Ellul, 34.

akla gelen ilk figürasyonu Tanrı'ya da- yaslanma, öznenin sürüldüğü hakikatsizlik çölünden yalnızca söz vasıtasıyla geriye dönme arzusunu da içerecektir: Toth, neyin yitirildiğinin farkındadır. Esasen o, mahremiyetin yokluğunu kamuya açılmış bir alanda -ki burada Toth'un gazeteye ilan verdiğini de hatırlamak gerekir- diyalogların hiçleşmesini de bir imaja saldırmakla ifşa etmiştir. İncil tam da bu sebeple Toth'un nazarında, yüksek bir söz dayanağı sunmasıyla tekrar kıymetlenir.

Tüm bu çıkarımları haiz olarak, yukarıdaki ontolojik ve epistemolojik dönüşümlerle paralel biçimde, anlama ediminin kavramsal karşılığını veren anlam da yirminci yüzyıldan itibaren önce özerkleştiği kabulüyle eyleyicisinden soyutlanan dil edimlerinin göstergelerle dokuduğu bir şeyler sisteminde,²¹ şimdi de imajların tahakkümündeki sonsuz-edimler evreni içinde hem her an ele geçirilebilir fakat tam da bu sebeple hiç ele geçirilemez ve hakikatten eksilmiş tarafıyla dile bağlanırken özne, Toth'la aynı çölde ve bir özgürlük illüzyonu içinde savrulur gibi görünmektedir. Peki onun için bir dayanak yaratabilmek hâlâ ve yine de mümkün müdür?

2. Belirsizliğin Cazibesi: Bir Özgürlük İllüzyonu

2018 yılının Mart ayında, adı literatüre “Cambridge Analytica Skandalı” olarak geçen ve 2016 yılında, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki başkanlık seçimleri boyunca -buna Birleşik Krallık'taki Brexit referandumu süreci ve Kenya seçimleri de dâhildir- Facebook kullanıcılarının kişisel bilgilerinin, rızaları ve bilgileri dışında, manipülatif amaçlarla Cambridge Analytica şirketi tarafından dağıtılması üzerine başlatılan bir soruşturma,²² yukarıda yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlattığımız imaj tahakkümlü yeni dünyanın günümüzde de maruz kalınan son evresine -ki bu evre artık televizyonla birlikte sosyal medyayı da içermektedir- dair birtakım veriler sunması bakımından mühimdir ve kendi içinde birçok tartışmayı beraberinde getirmiştir. Mesela 2004 yılındaki kuruluşundan altı yıl sonra Facebook hakkında *Time*'a verdiği röportajında Mark Zuckerberg, bu platformun misyonunun “dünyayı daha açık ve birbirine bağlı”²³ hâle getirmek olduğunu söyler ki Cambridge Analytica'nın “dünyayı daha açık ve birbirine bağlı” hâle getirmek misyonu ile kullanıcı yönelimlerini paylaştığını iddia etmek de postmodern buyurucuların taarruzu altında, yanlışlanamaz bir şeydir; yine, her ne kadar “kullanıcı rızası”nın yokluğu Cambridge Analytica'nın bir skandala dönüşmesinin anahtar ifadesi olurken, yürütülen soruşturma sırasında Facebook'un kullanıcı sayısında dikkate değer bir düşüş olmadığını görülmesi “kullanıcı rızası”nı da tırnak içine aldırır. Dahası, tıpkı Baudrillard'ın Watergate Skandalı'nı çözümlerkenki çarpıcı tespitine benzer bir biçimde²⁴ Cambridge Analytica soruşturması sırasındaki aktif kullanıcı hesaplarını gösteren istatistikî verilerde saptanmış bu hafif düşüş²⁵ esasen “kullanıcı rızası”nın çok da önem arz etmediğinin gösterilmesine yaramıştır. Nitekim yirmi birinci yüzyılın imajla donanmış ve donatılmış öznesi, farkında olarak veya olmayarak, kendi imajını sergileme imkânı bulabileceği bir platformu, kendi rızasına tercih etmiştir ki yine imaj gösterimine dayalı diğer sosyal medya platformlarının da günümüzde bu denli rağbet görmesinin sebebi, tırnak içindeki “kullanıcı rızası”nın söze bağlanan tarafında aranabilir. Rıza vermek, en temelde bir yorumlama sürecine dayanır. Bu bağlamda yorumlama, imajların ötesindeki evren hakkında bir söz söyleme edimi olarak tanımlanırsa eğer; açık, net, somut gerçekliğin daha ilerisine geçme tasarrufunun yirminci yüzyılın ikinci yarısından çok daha meşakkatli bir iç mücadeleye denk düştüğü söylenebilir. Çünkü artık özne, yalnızca imaja maruz kalan

²¹Anlamlın, dil bilimsel değişim ve dönüşümleri hakkında ayrıntılı bilgi almak için bk. Çağla Anılmalı Soydemir, “Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Mahur Beste Romanı Üzerine Bir Söylem Analizi”, (Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, 2023), 18-43, Ulusal Tez Merkezi (839966).

²²Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Abdülkadir Aksoy ve Onur Türkölmez, “Dijital Çağa Demokrasiyi Çağırarak: Cambridge Analytica Skandalı”, *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 3/1, (2020): 41-59.

²³Jose Van Dijck, *Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media* (New York: Oxford University Press, 2013), 45.

²⁴Jean Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, çev. Oğuz Adanır (İstanbul: Doğu Batı Yayınları, 2011), 32.

²⁵Aksoy ve Türkölmez, “Dijital Çağa Demokrasiyi Çağırarak: Cambridge Analytica Skandalı”, 54.

değil; aynı zamanda imaja maruz bırakan, imajı yaratan ve dolaşıma sokan bir imaj merkezidir. Dolaşıma soktuğu ise bizzat kendi varlığıdır; varlığı “dünyaya daha açık ve diğer varlıklara bağlı” olsun diye o; sözün, imajların etrafını süsleme veya doldurma aracına dönüştüğü bir evrende söylemekten daha çok görünmekle mükelleftir. Tam da burada yine “kullanıcı rıza”sı ifadesinden hareketle açılabilir bir başka tartışma sapağı belirir. Daha evvel medyanın manipülatif söylemleri ile karar verme süreçleri etkilenen, dolayısıyla özgürce ve hür iradesiyle karar veremeyen imaj kurbanı öznelere şimdi kişisel medya araçları vasıtasıyla aynı gücü ellerine aldığında -ve böylelikle bu gücün manipülatif tarafını içeriden tanıyabilme şansına sahip olduklarında- ya da “dünya [herkes için] daha açık ve birbirine bağlı” hâle geldiğinde özgürce ve hür iradesiyle karar verebilecekler midir?

Özgürlüğün var olabilme veya hakkında konuşulabilme imkânını, bu imkânın tersini sağlayabilecek koşulların da var olabilmesi şartına bağlayarak yorumlayan Zygmunt Bauman, imaj-yaratıcısına dönüşen öznenin nasıl bir tüketim pazarı içinde -*akışkan-modernite* tabirinden ilhamla- akıp gittiğini “benlik kurma” meselesi etrafında, bir yanıla şöyle ifade edecektir:

Benliği kurma görevini ele almanın tüketici pazarı tarafından sunulan yöntemi böyle sınırlamalardan muaftır; o, prensipte, herkes tarafından ve hatta aynı anda herkes tarafından benimsenebilir. Pazar yöntemi geniş satılık mal havuzundan kimlik sembollerini seçmeye dayanır. Seçilen semboller bin bir yolla birleştirilebilir ve dolayısıyla çok sayıda ‘özgün kombinasyonu’ mümkün kılabilir. Hemen hemen her tasarlanmış benliği ifade etmek için satın alınabilen işaretler vardır. Şimdilik eksik olsalar bile kısa sürede temin edileceği konusunda pazarın kâr güdümlü mantığına güvenilebilir.²⁶

Daha evvel -çalışmanın başında da değinildiği üzere- tek özneli güç merkezlerinin karşısında veya belirlenmiş zıtlıklar arasında varlığı konturlanmış öznenin postmodernist buyurucular eşliğinde kendisiyle karşılaşması ya da karşılaşmış gibi görünmesi ve üstelik bu karşılaşmanın hakikat katına çekilmiş sözle değil de sığıltıkta kalmış imajla biçimlenmesi, postmodernist belirsizliğin kendiliğe, hakkında yorum yapılamaz bir özgürlük illüzyonu “servis etmesini” sağlamıştır. Nitekim özne, bir yandan eli altındaki imaj yaratıcı araçlarla “nasıl isterse öyle” bir kendiliği sonsuz kez gösterebilme imkânına sahipken diğer yandan yarattığı bu kendiliği, hızla görünüp kaybolan diğer tüm muhtemel imajlar arasından söze doğru çekip sıçratabilecek yorumlama tecrübesinden yoksun kalır.²⁷ Çünkü var olmaya çalıştığı çağ, yorumlamaya ayrılacak geniş vakitlere kimyası itibarıyla uygun değildir: Bu hâlihazırdaki hız ve belirsizlik döngüsünün somut bir manzarasını görebilmek için -bir ipucu vermesi bakımından- iki farklı arama terimiyle -sırasıyla “how to live in a village” ve “self-development”- Google Trends’e kasıtlı olarak Amerika Birleşik Devletleri özelinde başvurulduğunda “self-development” için daha dengeli, yüksek (EK1) fakat “how to live in a village” sorusu için önce durgun, sonra dramatik bir artış eğrisi (EK2) görülmesi dikkat çekicidir. Nitekim aratma terimleri eğrilerinin beraberce artış göstermesi zıtlıkların nasıl çözülüp dağıldığını ve birbiriyle eşitlendiğini somutlarken ikincisinin -yani köyde yaşama fikrinin- bir noktadan sonra dramatik olarak artışı imaj-yaratıcı öznenin varoluşsal gediğinden yukarıya doğru sıçrayan yavaşlama ihtiyacını ifşa eder. Öyleyse hem kendine hem de başkalarına ait “nasıl isterse öyle olma” biçimleri içinde ve Tanrı ve tüm ikameleri çözülmüşken özne, bundan memnuniyet duyup yenilenmiş özgürlüğünün tadını çıkarmak yerine niçin bir yavaşlama mekânı olarak niteleyebileceğimiz köy hayatını hâlâ merak etmektedir?

²⁶Zygmunt Bauman, *Özgürlük*, çev. Kübra Eren (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2015), 87.

²⁷Burada Guy Debord’un şu eleştirel cümlelerini hatırlamak yerinde olacaktır: “Her konuda yargıya varmak için bu ne hız, bu ne söz dağarcığı! Politik mi? Toplumsal mı? Seçim yapmak gerekir. Her ikisine birden sahip olunamaz. Benim seçimim kendini dayatır. Bizimle alay ediliyor ve bu programların kimler için olduğu gayet iyi biliniyor. Bu durumda çocukların, her satırı gerçek bir muhakemeyi gerektiren ve insan deneyiminin gösteri öncesindeki zenginliğine ulaşmanın tek yolu olan okumayı henüz beceremezken, eğitimlerine erken yaşta ve büyük bir şevkle bilgisayarın Mutlak Bilgisi ile başlamak zorunda olmaları hiç de şaşırtıcı değildir. Çünkü konuşma neredeyse ölmüştür ve konuşmayı bilenlerin çoğu da yakın zamanda ölecektir.” Bk. Guy Debord, *Gösteri Toplumu*, çev. Ayşen Ekmekçi ve Okşan Taşkent (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996), 142.

Aynı mesele üzerinde eleştirel bir perspektif geliştiren Amerikalı psikiyatrist Barry Schwartz da *The Paradox of Choice: Why More is Less* adıyla 2004 yılında yayımlanan kitabının girişinde, bu merakın muhtemel sebeplerinden birini verebilecek ileri fakat yerinde bir benzetmeye gider:

Kot pantolon satın almak önemsiz bir konu gibi görünse de bu kitap boyunca ele alacağımız çok daha büyük bir temayı ima eder: İnsanların seçimi olmadığında hayat neredeyse dayanılmazdır. Tüketim kültürümüzde olduğu gibi, mevcut seçeneklerin sayısı arttıkça, bu çeşitliliğin getirdiği özerklik, kontrol ve özgürlük güçlü ve olumludur ancak seçenek sayısı artmaya devam ettikçe çok sayıda seçeneğe sahip olmanın olumsuz yönleri ortaya çıkmaya başlar. Seçenek sayısı daha da arttıkça, olumsuzluklar biz aşırı yüklenene dek artar. Bu noktada seçim artık özgürleştirmez; zayıflatır. Hatta tiranlık yaptığı bile söylenebilir.²⁸

İmaj-yaratma imkânlarının bolluğu tiranlık ile -burada tekrar Tanrı'ya, başka fakat belirsiz olması sebebiyle daha tehlikeli bir biçimde ikame edecek o yenisi ile- yan yana getirildiğinde öznenin “self-development” kaygılarına niçin köy hayatında yaşama merakının eşlik ettiği anlaşılabilir. Burada verili gerçekliğin ötesinde duran Tanrı'nın; bir bakıma geri dönerek istikrarlı, elle tutulur bir ilerleme vadeden akıl merkezli modernite projesine başka biçimde karıştığını söylemek mümkündür -ya da sonuncusunun diğerine: Tanrı; tahakkümü altındaki itaatkârlarına içinde yaşadıkları dünyanın ölüm sonrası kavuşabilecekleri ütöpik bir versiyonunu cennet-cehennem ikiliğinde vadederken -cehennemi de pozitif tarafın cazibesini iyice pekiştirmesi sebebiyle dışarıda tutmamak gerekir- öznenin zihni, “daha” sözcüğüne iliştilerilebilecek tüm tecrübelerin dayanağı altında varlığını konumlandırır ki orada “self-development”ın onaylanmış tek bir kaynağı vardı(r): Kutsal kitap. Modernite projesi de malum olduğu üzere bu ütopyayı verili gerçeklik içine çekmiş fakat böylece Tanrılaştırılan akıl, arkasında ütopyadan ziyade distopyaya yaklaşan bir tecrübeler yığını bırakmıştır. Tüm bunlardan elde, “daha” sözcüğünün vaatkâr yapısı ve imaja dayalı “verili gerçeklik”ler kalmıştır. Dolayısıyla özne, imajların bu kez dolaşıma içeriden girmesiyle birlikte başka bir vaat yaratmak reaksiyonu gösterdiğinde kendiliğinin sorumluluğunu da üstlenmiş olur. Artık ne Tanrı'yı ne de aklın buyurucularını suçlayabilir: Suçlanacak kendisidir. Yukarıda adı geçirilen “kişisel gelişim -self-development- reçeteleri” tüm yükü özneye kurnazlıkla yüklemiştir. Kendi varlığını suçlayabilecek olma ihtimali onu sürekli ayak uydurma, diğer öznelerle beraber savrulup gitme, imaj yaratma döngüsüne yine içeriden yöneltir ki bu, dışarıdan gelen buyuruculardan çok daha kuvvetli ve tehlikelidir. Böyle olduğu için de yorumlamayı içeren “kullanıcı rızası”nın yokluğu zaten evvelden yoklaşmış iken Facebook'taki -ve günümüzde diğer sosyal medya platformlarındaki- o imajın yoklaşma ihtimali; kendiliğe yüklenen var olma, görünme sorumluluğuna bağlanınca özne, ikincisinden tam da bu sebeple vazgeçemez hâle gelir.

Dolayısıyla öznenin daha evvel konturlanan varlığı, tek-merkezli buyurucularından deyim yerindeyse azat edilmiş olsa da şimdi artık kendi eliyle yarattığı, kendi eliyle yarattığı için de dışarıdan bakmadığı bir imajlar evreninin tekinsiz boşluğunda savruladurur. Yine de belirsizliğin cazibesi, her zaman ve her yerde, kolayca yakalanabilme ihtimaliyle “daha iyisi”ni canlı tutabilme gücündedir. Bu gücün temelinde ise “en iyi postmodern”e hiçbir zaman varılamayacağının bilinmesi yatar. Öznenin karşısındaki diğer tüm öznelerin varlığı, her zaman “daha iyisi”nin kuvvetli tehdidi altındadır ve “en iyi”si hiçbir zaman varılamayacak, bilinemez bir yerdedir; postmodern terminoloji “en”leri çoktan yıkmıştır.

Öyleyse diyalogun hiçleşmesi, kendi varlığının da “daha iyisi”ni bulmakla cebelleşmek zorunda kalan, derinliği durmadan-daha iyi-kendilikler arasında ve içeriden yitiren öznenin bir başka diğerine derinlikle yaklaşamamasından doğacaktır. Bir başka ifadeyle imaj -doğası itibarıyla- hızlı tüketim alışkanlıklarına

²⁸Barry Schwartz, *The Paradox of Choice: Why Less is More* (New York: Harper Perennial, 2004), 2.

uyarak sürekli yenilenecek, bu yenilenme süreçleri öznenin karşı taraftaki söz eyleyenini de daha derinleştirmede bir akışkanlıkta görmesine yol açacaktır. Çünkü dilin doğası, tam manasıyla oluşun da doğasıdır.²⁹

Tüm bu çıkarımları haiz olarak hiçleşen diyalogların karşısına “ikili mahremiyet” kavramı yerleştirilecek ve bu kavramın tecrübe edilme imkânı, bir teklif ve tartışma çerçevesinde sorgulanacaktır.

3. İkili Mahremiyet: Sözü Nereye Yerleştirelim?

Fransız yönetmen Jean-Luc Godard, 1965 yılında vizyona giren *Pierrot le Fou* filmine iki dikkat çekici sahne yerleştirmiştir ki söz konusu sahneler, tam manasıyla diyalogların hiçleşmişliğini duyurmak veya göstermek üzere kurulmuş gibidir. Bu sahnelerin ilki, kadın ve erkek arasında geçmekte; erkek -Ferdinand- kadına “Niçin üzgün görünüyorsun?” sorusunu yöneltmekte, kadın -Marianne- da erkeğe şu cevabı vermektedir: “Çünkü sen benimle kelimeler içinden konuşuyorsun, bense sana duygularıyla bakıyorum.” İkinci ilgili sahnede ise bir evin salonundaki gece eğlencesinin bir yerinde, kameranın kendilerine yöneldiği anda kadın ve erkek birdenbire reklam metninden alınma cümlelerle konuşmaya başlamakta, karakterler bağlamdan kopmuş bir diyalogun pasif yürütücülerine yahut aktif reklam panolarına dönüşmektedir: Önce Ferdinand, “yeni Alfa Romeo, dört tekerlekten disk frenleriyle” demekte, Marianne ise ona: “Koltuk altı terlemesine karşı banyodan sonra Odorono kullanıyorum, tüm gün koruma için” cevabını vermektedir. Yine onlar, hiçleşmiş diyalogları içinde bakışlarını direkt olarak kameraya çevirmiştir. Burada konuşan özneler kendiliklerini yitirmiş, reklam metinlerinin -yani yine imajların- buyruğu altına girmiştir. Esasen Godard; izleyicisi ile hiçleşmiş bir diyalog içinden, doğrudan bir diyalog kurmak istemiştir. Bir başka ifadeyle hiçleşmiş bir şeyin varlığını, yine onun formuna girerek eleştirmiş, ortaklaştıkça yürütülebilecek bir dil ediminin imaja kayarak deforme olmuş yapısını böylece işaretlemiştir. Çalışmanın başında vurgulandığı üzere diyalog ancak iki farklı öznenin birbirlerine doğru geliştirdiği dil tavırlarıyla şekillenir ve burada yapıcı tavır, iki öznenin farklılığı ile inşa edilen dil beraberliğindedir. Oysa reklam metinlerinin bir gece eğlencesinde -burada gece dile getirilemez; saklı, bastırılmış tarafları açığa çıkaran metaforik bir zaman dilimi olarak yorumlandığı takdirde- kadın ile erkeğin ağızlarına yerleştirilmesi hem farklılığın hem beraberliğin, bu iki öznedeki ve bizdeki yokluğunu kuvvetle imlemiş olacaktır: Onlar bir diyalogdan ziyade imajların işgaline uğramış, pasif monologlar üretmektedir; gecenin -ve biricik kendiliğin- saklı yanı kamusal, tüketime açık, pazarlanan bir meta hâlini almıştır. Bu, öznenin içeri ile dışarı arasında kurabileceği dengeyi tümüyle bozar; dışarıda olmak, dışarıya görünmek, dışarılaşmak söz aşığıldıkça olağanlaşır.

Böyleyken Ellul’ün “aşağılama” bağlamındaki eleştirisinin ironik bir biçimde Toth’un Pieata’ya saldırışı, imaj-yaratıcılarının çoktan yoklaştığı “kullanıcı rızaları” ve Godard’ın yüzü kameraya dönük kadın-erkeği ile bazı bakımlardan kesişmesi dolayısıyla doğrudan verilmesi uygun görülmektedir:

Bu aşağılama aşamasında, dil bir mesajın aracı, anlamın kaynağı veya diyalogun mekânı olmak dışında literal herhangi bir şeye dönüşür. Konuşma, birine bir şey söylemek hariç, hiçbir şeydir. Son cümleyi yazarken titriyorum! Ne dar kafalı bir burjuva ... ve ne ilerleme karşıtı biriyim! Ne sağcı ve anti-devrimci bir zihniyete sahibim! Ancak beni bu şekilde yargılayanlar, kendi tutumlarının ne solcu ne de devrimci olmadığını bilmezler fakat yine de çoğu, solcu ve devrimci olduklarını düşünürler. Tam tersine bu tutum, en sıkıcı, en konformist ve hissizleştirici teknikalizmin basit ve bayat bir yansımasıdır yalnızca.³⁰

Yukarıdaki paragraf, Ellul’ün *Sözün Düşüşü* boyunca sesini en çok yükselttiği yerlerden biridir. Özellikle “Son cümleyi yazarken titriyorum!” ifadesi âdeta Toth’un, tüm varlığını *Pieta*’ya yönlendirdiği histerik var

²⁹Ellul, 29.

³⁰Ellul, 218.

oluş tarzı ile kasten seçilmiş “sıkıcı, konformist ve hissizleştirici teknikalizm” sözcükleri “kullanıcı rızası”nı reddeden postmodernist buyurucular ile; konuşmanın artık hiçbir şeye denk düşürüldüğünü söylemesi ise Godard’ın kamera arkasındaki imaj içinde imaj eleştirisi ile aynı anda diyaloga girer. Dolayısıyla tüm bu seçili dayanaklar bizi önce mekânını ve sonra derinliğini kaybeden bir dil edimi olarak diyalogun tekrar mümkünleşebileceği bir yere, onu hâlihazırda yok etmiş olan asıl şeyin -ışgale açık, kamusal, tüketilir-karşısına bırakır: Mahremiyet.

Bu bağlamda Hannah Arendt’in 1958 yılında yayımlanan; kamusal, toplumsal ve mahrem olanı geniş bir perspektiften yorumladığı eseri *İnsanlık Durumu*’nda özne, yaşamı “yapay”laşıp dünyası “deney tüpü” hâline getirildikçe konuşmaktan ve söz söylemekten âciz kalmış bir varlık olarak şeyleşir.³¹ Konuşmaktan ve söz söylemekten âciz kalmak veya bırakılmak özneyi, hem kendi biricikliğinden hem de ona katılacak bir diğerinden mahrum bırakır:

İnsanlar neyi yapar ya da bilir veya tecrübe ederlerse etsinler, onları, yalnızca haklarında söz edebildikleri ölçüde anlamlı kılabilirler. Sözün ötesinde de hakikatler olabilir ve tekil haldeki insan için, yani başka ne olursa olsun ama siyasi bir varlık olmadığı kesin olan bu [tekil] insan için çok da büyük bir ilgi ve anlam konusu olabilirler. Ama çoğul halde bulunan insanlar, yani bu dünyada yaşadıkları ve hareket ettikleri ölçüde insanlar, yalnızca birbirleriyle konuşabiliyor oldukları için ve [o şeyi] birbirleri ve kendileri için anlamlı hale getirebiliyor oldukları içindir ki anlamlılığı tecrübe ederler.³²

Biraz daha ileride imaj-yaratıcısı özne, zıtlıklar arasındaki sınırların gittikçe belirsizleşmesiyle birlikte içeriği dışarıya, dışarıyı da içeriye katma reaksiyonu gösterir ki Arendt bunu modernite projesi bağlamında, mahrem ile kamusalın birbiri içinde çözünerek oluşturduğu “toplumsal” sözcüğüyle karşılar: Toplumsal alanda özneler, modernitenin bireyselleşmeye yüklediği anlamlarla birlikte kendiliklerinin de kâşifine dönüşürler ve bulduklarıyla -yukarıda modernite projesinin distopyaya yaklaşan tarafından bahsedilmiştir- içeriye doğru kaçmaya başlarlar; Arendt bu kaçış “dünyasızlık” olarak tanımlayacak ve öznenin dünya ile kurabileceği muhtemel bağları böylelikle zayıflatıldığını ifade edecektir.³³ Fakat -Arendt’in saptamasından ayrılarak- içeride olan veya tutulmak istenen(ler) dünyasızlık olarak değil; dışarıya gösterilmek için durmadan tahribe uğratılan, tüketime sokulan, beğenilmesi istenilen biricik kendiliğin dünyada kalma gayreti olarak ele alınmalıdır. Çünkü postmodernist buyurucuların biçimlendirdiği imaj merkezli dünyada, dünyasız kalma hâlinin imajlarla bezeli dışarıdan çok, içeriye -yani hakikate- bağlanabilecek bir tarafına daha kuvvetli bir biçimde bağlı olduğunu söylemek -çalışmanın diğer bölümlerindeki çıkarımlar eşliğinde- daha mümkün görünmektedir.

Mahremiyet olasılığı veya mahremiyeti koruma tavrı, sözü imajların süsü olma trajedisinden kurtarmakla beraber, diyaloga katıldığında karşımızda söz ile mümkün her yere varabilecek -ve postmodernizme post-modernist bir saldırıyı tam da onun formunda gerçekleştirebilecek- iki özne belirir. Burada tartışma, bu iki öznenin ortaklaşa tavrı yakalayabilme imkânına ne ölçüde yaklaşabileceği problemine dayanır. Özne, post-modernist buyurucuların işgali altında kendisine bir mahremiyet yaratabilme tavrına ne ölçüde ulaşabilir? İlk ihtimal onun bu buyurucuları inkâr etme yoluna kendi idrakiyle -dışarıdan da tümüyle ayrılmadan- girebilmesinde, ikinci ihtimal ise tüm buyurucuların dolaşıma sokup Tanrılaştırdığı belirsizliğin -tıpkı kendinden evvelkiler gibi- bir başka buyurucu darbesiyle dönüşüme girmesindedir. Şu özellikle belirtilmelidir ki tarihsel süreçleri göz önünde bulundurma prensibi, iki ihtimalin de iki en uçta idealize edilemeyeceğini ve insanın varoluşuna dair didaktik söylemlerin insan varoluşuna dair yanılgılara dönüşebileceğini göstermektedir.

³¹Hannah Arendt, *İnsanlık Durumu*, çev. Bahadır Sina Şener (İstanbul: İletişim Yayınları, 1994), 12.

³²Arendt, *İnsanlık Durumu*, 13.

³³Arendt, 75.

Dolayısıyla asıl amaç mahremiyetin ve diyalog bağlamında teklif edilecek “ikili mahremiyet” kavramının bir tartışma meselesi olarak sunulmasıdır.

1973 yılında Texas Üniversitesinde verdiği konferansta Paul Riceour, dili söylemle eş tutarak incelerken söylemsel dil düzeyinde yakalanabilecek bir dayanak noktası geliştirmiş; özne ile yüklem ancak beraberce oluşturabileceği, belirginleşmiş -hiçlikten uzaklaşmış- söz edimlerini bu kurucu ortaklığa atfetmiştir. Burada yüklem, cümlelerin tek ayırt edicisidir ve bir niteliği, bir şeyler sınıfını, bir ilişki tipini ya da bir eylem tipini gösterir; özne ise yüklemle kurulan cümleyi tikelleştirerek önermeye belirgin bir içerik kazandırır.³⁴ Dolayısıyla karşılıklı konuşma yürütülürken ona dâhil edebileceğimiz her tavır, iki öznenin biricikleriyle birleşerek kendi ortak dayanaklarını inşa etmeye başlar. Riceour, bu insanın temel prensiplerini dil bilimsel bir diyalektikle sunmuştur ki sırasıyla söylemeyle ilgili eylemleri, söyleme içindeki eylemleri, karşılıklı söyleme eylemini, söyleyenin etkisini, söylenenin anlamını ve söyleyenin anlamını içerir.³⁵ Söylemeyle ilgili eylemler (the locutionary act), sözün eylemle birleştiği yere; söyleme içindeki eylemler (the illocutionary act), bağlama; karşılıklı söyleme, diyaloga (the interlocutionary act); söylemek suretiyle gerçekleşenler (the prelocutionary act) muhatapta bırakılan etkiye; söylenenin anlamı, anlamın o söylem dairesindeki biricikliğine; söyleyenin anlamı ise öznenin söz ile bağlandığı niyetlere karşılık gelir. Öyleyse diyalogun hiçlikten uzaklaşması ve bir anlam taşımaya için öncelikle iki öznenin eylemlerini sözleri ile bütünleştirmesi, diyaloga herhangi bir niyet -pozitif veya negatif- eşliğinde başlaması, bağlanması veya onu sürdürmesi gerekliliği ile muhataplarındaki etkileri ortaya çıkar. Fakat Riceour’un diyalektiğinde, buraya değin hakikatin çöküşü ve belirsizliğin cazibesi etrafında örneklendirerek ayrıntılandırılmış olan hiçleşme hâlinin telafisine dair herhangi bir teklifte bulunulmamaktadır. Tam da burada “ikili mahremiyet”in dil bilimsel terminoloji gözetilerek bir teklife dönüştürülebileceği yer, bir ihtiyaç olarak kendini duyurmaya ya da sezdirmeye başlayacaktır: Bu diyalektikteki bileşenlerin tam manasıyla işleyebilmesi için öznenin, diyalogu gerektiren biricik kendiliğini tekrar yakalayabileceği bir dayanak inşa etmesi gerekmektedir. Postmodernist buyurucuların işgalci yapısına rağmen inşası mümkün görünen tek dayanak ise yine sözdür fakat söz, imajların şiddetli tahakkümü göz önünde bulundurulduğunda bir başka şeyi de beraberinde getirir ki bu, mahremiyettir. Çünkü mahremiyet, sözün düşüşü ve aşağılanması da bir bakıma ortadan kaldırma kuvvetine sahiptir; mahremiyet “-ist” son ekinin dışarıdan (s)inen buyuruculuğunu değil, içeride korunan yaratıcılığı önceler. Öyle ki “ikili mahremiyet”in yokluğu; özne her ne kadar eylemlerini söz ile bütünleştirse, diyaloga herhangi bir niyet eşliğinde bağlansa da onun içeriden girdiği diyalogu dışarının hız, değişim, çoğulluk, belirsizlik ve geçicilikle varlık bulan yirmi birinci yüzyıl ontolojisi karşısında kesintiye uğrama tehlikesiyle karşı karşıya bırakır. Vurgulamak gerekir ki bu çalışmadaki “mahremiyet”, Bauman’ın dış gerçeklik bağlamında yorumladığı somut bir mahremiyet alanından veya Arendt’in “dünyasız”lığından farklıdır.³⁶ Mahremiyetin yirmi birinci yüzyılda somut bir alan olarak yaratılmasındaki zorluk sebebiyle -bir bakıma dünyasızlığı veya dışarıdan tamamen kopmayı da doğuracağı için- yine sözün kendisine yaslanma tercihinin gidilmiştir. Bu tercih, iki öznenin yürüttüğü diyaloglardaki cümlelerin dışarıdan saklı tutulması, dışarıda tüketime sokulmaması ve paylaşılmaması -günümüzdeki açık etme alanlarından biri ve en yaygını olarak sosyal medya sayılabilir-; tekrarlanan diyaloglarda, daha evvel kullanılan sözlerin hatırlanması ve sürdürülmesi -bir başka ifadeyle söze süreklilik verilmesi-; yavaşlamaya veya boşluğa imkân vermeyen tehlikeli akışkanlık içinde sözü kesmenin, susmanın da pozitif bir yaşantıya dönüştürülmesi -bir başka ifadeyle söze de söz ile bir mahremiyet

³⁴Paul Riceour, *Yorum Teorisi: Söylem ve Artı Anlam*, çev. Gökhan Yavuz Demir (İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2019), 26.

³⁵Riceour, *Yorum Teorisi: Söylem ve Artı Anlam*, 26-33.

³⁶Bauman somut mahremiyet mekânlarını şöyle yorumlar: “Mahremiyet özel odalar, etrafı çevrili bahçeler, gizli mekânlar, davetsiz misafirlere karşı korunan ormanlar gibi sadece kişisel kullanım için işaretlenmiş; ‘izinsiz girilmek’ten etkili bir şekilde korunan yerleri, yani ‘sığınaklar’ı (Orest Ranum) gereksinir. Böyle yerlere erişim her zaman bir ayrıcalık ve lüks konusudur; yalnızca zengin ve güçlü olanlar mahremiyeti gerçekten her an ulaşılabilir bir seçenek olarak varsayabilir. Geri kalanlar için mahremiyet uygulanabilir bir sav olsa bile şüpheli, uzak bir hedef; başka bir deyişle yorucu çaba ve özveri gerektiren bir amaçtır.” Bk. Bauman, *Özgürlük*, 73.

atfedilmesi-; belirsizliğin cazibeli tarafının özneye değil; söze yerleştirilmesi -bir başka ifadeyle sözde, somut veya soyut, mümkün var olma biçimlerinin keşfedilerek iki özne arasında keşfedilecek çoğullamaların konuşma eşliğinde yaratılması gibi tüm muhtemel tavırları içermektedir. Ayrıca “ikili mahremiyet”in merkezine alınan söz -insana özgü bir varoluşun kendiliğinden ve doğrudan akan tarafına karşılık gelmesi sebebiyle- yukarıdaki örnekler üzerinden farklı tezahürleri verilmeye gayret edilmiş modernite projesi ve postmodern buyurucular yığını arasında kendiliğe tekrar dayanak bulmanın ulaşılmaması, kullanılması, tercih edilmesi belki de en kolay eşlikçisidir ve dünyasızlıktan ziyade başka bir dünya yaratmanın -tekrar Laszlo Toth’a atıfla- içerideki çekicidir; böyle olmakla “Sözü nereye yerleştirelim?” sorusu da cevabını, sözün tekrar içeriye yerleştirilmesi çabası içinde aranabilir ve yine, postmodernizme rağmen hâlâ bir imkân dâhilinde tartışılabilir.

Eğer bu imkân, her bakımdan yoğunlaştırılmış bir diyalog taslağı üzerinden, diyalog etrafına yerleştirilebilecek diğer unsurlarla beraber somutlaştırılır ve tartışma bir taslak üzerinden genişletilirse ortaya mahrem bir dil ağının sonsuz kez çoğaltılabilecek yaratıcı tarafı çıkacaktır:

A: “Ben A’yım ve B ile başka her şey olabilirim. B de benimle başka her şey olabilir. Biz başka ve her şey olabiliriz.”

B: “Ben B’yim ve A ile başka her şey olabilirim. A da benimle başka her şey olabilir. Biz başka ve her şey olabiliriz.”

Burada tırnak işaretlerini; dil bilimsel fonksiyonundan da ötede, bir mahremiyet alanının rızası olarak -Cambridge Analytica Skandalı’ndaki “kullanıcı rızası” meselesini tekrar hatırlayarak- kabul etmek mümkündür. A öznesi, B öznesi ile bir mahremiyet alanına girme rızası gösterdiğinde; yine B öznesi, A öznesi ile bir mahremiyet alanına girme rızası gösterdiğinde sembolik cümlelerle kurulmuş diyalog sentaksı müşterek bir ontolojiye açılma kuvvetini kompaktlaştırıp ifşa eder: A ve B, hem A ve B olarak biricik kendilikleriyle diyaloga girebilmekte hem de biricik kendiliklerini çoğaltıp başkalaştırabilecek yaratıcılığa, yürütecekleri tüm muhtemel diyaloglarda söz ile ulaşabilmektedir. Nitekim iki farklı öznenin ortak yürütücülüğüne dayanan diyalog, “Biz başka her şey olabiliriz.” cümlesi ile ancak böyle bir tavırla dışarıda-yapılmaya değil fakat içeride-kurulmaya yaklaşacak ve bütünlenecektir. Dolayısıyla bir yandan postmodernist buyurucuların diğer yandan imaj üretim ve dağıtım merkezlerinin tahakkümü altındaki bu özneler, tırnak içinde kalma tavırlarıyla herhangi bir zaman veya “mekân” içinde bile daima tutunabilecekleri bir başka -anti- var olma biçimi inşa etmiş bulunurlar. Bu ne somutlaştırılmak -yani somut bir mekâna sığdırılmak- ne de özneyi dünyasız bırakabileceği düşüncesiyle negatif tarafa itilmek zorundadır; tıpkı Godard’ın imaja, yine imajın içinden yönelttiği ironik eleştiri gibi “ikili mahremiyet” de belirsizliklerin arasında bir belirsizlikle fakat dile içkin yaratıcı bir belirsizlikle özneler, yalnızca sözde “sonsuz kez” yakalayabilecekleri başkalığı ve her şeyliği hakikate bürüyerek tekrar verecektir. Öyle ki hakikatin tam manasıyla ele geçirilemez, örtük tarafı “ikili mahremiyet”le de her bakımdan uyumaktadır. A ve B özneleri, dışarının buyurucularına ister istemez maruz kalsalar dahi içeride inşa ettikleri deyim yerindeyse gönüllü mahremiyetle tam manasıyla ele geçirilemez birer söz taşıyıcılarına veya koruyucularına dönüşeceklerdir.

Sonuç

Ellul’ün yirminci yüzyılın sonlarında, içerideki hakikatten dışarıdaki sığığa doğru geliştirdiği yapıcı ve eleştirel tavır, yeniden ve alternatif bakış açılarıyla okunduğunda özneyi, verili gerçekliklerin ötesine kuvvetle taşıyabilme imkânına bugün de sahiptir. Dolayısıyla bu çalışma aracılığıyla hiçleşmiş diyalogların tam karşısına yerleştirilmesi ve bu bağlamda tartışılması teklif edilen “ikili mahremiyet” kavramı da imaj-yaratıcısı vasfıyla bir tüketim metnina dönüştürülmüş kendiliklerin dünyasız kalmak tehlikesiyle karşılaşmadan yaratabilecekleri ortak bir hakikat alanını dil bilimsel bir çabayla yaratma gayretine dayanmaktadır. Çünkü

bir dil edimi olarak söz; diğerleriyle iletişim kurma, verili gerçekleri işaretleme, kendiliği dolaşıma sokma ve gösterme aracından ya da imajların etrafını süsleme misyonundan çok daha ötede özneye, onun hızla tecrübe ettiği belirsizlikler çağı içinde hâlâ yeni bir alan sunabilmektedir. Bu, dilde içkin bulunan yaratıcı belirsizliğin -bir başka ifadeyle dışarıdaki postmodern belirsizliği reddeden içerideki yaratıcı belirsizliğin- özneye, kendiliğini tekrar yaratabilme imkânı vermesidir.

Sonuç olarak bu çalışmanın temel meselesi etrafında diyaloga eklenen belirli tavırlar sözü ve özneyi bir ölçüde dışarıdan içeriye alabilmekte ve böylelikle özneye, diyaloga girdiği ötekiyle beraber yaratabilecekleri ortak ve daima mümkün mahremiyet alanları sunmaktadır.

Bu bakımdan çalışmanın hem kavramsal hem de ontolojik düzeydeki dil eleştirilerine yeni ve çoğaltılabilir bir yol açması umulmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest	The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri	Çağla Anılmış
Author Details	¹ İstanbul Kent Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye 0000-0001-9153-3758 caгла. soydemir@kent.edu.tr

Kaynakça | References

- "Whatever Happened to Laszlo Toth, the Man Who Smashed Michelangelo's Pieta in 1972?", *The Guardian*, erişim 3 Mart 2025, [Whatever happened to Laszlo Toth, the man who smashed Michelangelo's Pieta in 1972? | Notes and Queries | guardian.co.uk](#).
- Aksoy, Abdülkadir ve Onur Türkölmez, "Dijital Çağa Demokrasiyi Çağırmak: Cambridge Analytica Skandalı", *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 3/1, (2020): 41-59.
- Anılmış Soydemir, Çağla. "Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Mahur Beste Romanı Üzerine Bir Söylem Analizi". Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, 2023. Ulusal Tez Merkezi (839966).
- Arendt, Hannah. *İnsanlık Durumu*. çeviren Bahadır Sina Şener. İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.
- Baudrillard, Jean. *Simülakrlar ve Simülasyon*. çeviren Oğuz Adanır. İstanbul: Doğu Batı Yayınları, 2011.
- Bauman, Zygmunt. *Özgürlük*, çeviren Kübra Eren. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2015.
- Camus, Albert. *Sisifos Söyleni*. çeviren Tahsin Yücel. İstanbul: Can Yayınları, 1994.
- Debord, Guy. *Gösteri Toplumu*. çeviren Ayşen Ekmekçi ve Okşan Taşkent. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996.
- Demir, Gökhan Yavuz. *Sosyal Bir Fenomen Olarak Dilin Belirsizliği*. İstanbul: İthaki Yayınları, 2015.
- Ellul, Jacques. *Sözün Düşüşü*. çeviren Hüsamettin Arslan. İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2015.
- Goi, Leonardo. "'My Family Friend': Michael Haneke and the Dangers of Tv", MUBI, erişim 7 Mart 2025. ["My Family Friend": Michael Haneke and the Dangers of TV on Notebook | MUBI](#).
- Hall, Stuart. *Temsil: Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları*. çeviren İdil Dünder. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2017.
- Harvey, David. *Postmodernliğin Durumu*. çeviren Sürün Sarman. İstanbul: Metis Yayınları, 2014.
- Heidegger, Martin. *Varlık ve Zaman*, çeviren Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınları, 2014.
- Hoffmann, Paul. "Pieta Damaged in Hammer Attack", *The New York Times*, May 22, 1972, 2.
- Kristeva, Julia. *Revolution in Poetic Language*. New York: Columbia University Press, 1984.

Noll, Michael. *The Evolution of Television Technology*. Norwell: Kluwer Academic Publishers, 1999.

Oxford University, *The Oxford Dictionary of English Etymology*, “piety” (New York, Oxford University Press, 1982), 679.

Özdemir, İlker. “Kişisel Gelişim Kitaplarının Eleştirel Bir Değerlendirmesi”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/2, (2010): 63-95.

Riceour, Paul. *Yorum Teorisi: Söylem ve Artı Anlam*. çeviren Gökhan Yavuz Demir. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2019.

Sartre, Jean Paul. *Varlık ve Hiçlik*. çeviren Turhan Ilgaz ve Gaye Çankaya Eksen. İstanbul: İthaki Yayınları, 2009.

Schwartz, Barry. *The Paradox of Choice: Why Less is More*. New York: Harper Perennial, 2004.

Van Dijck, Jose. *Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media*. New York: Oxford University Press, 2013.

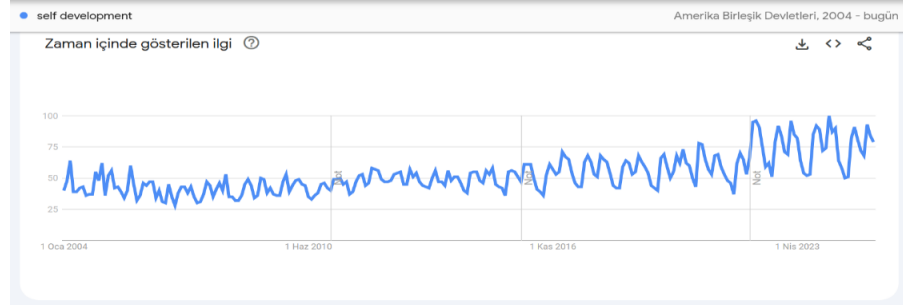
Zahavi, Dan. *Husserl'in Fenomenolojisi*. çeviren Seçim Bayazit. İstanbul: Say Yayınları, 2018.

Ek | Appendix

EK 1

“self development” arama terimi

EK 2

“how to live in a village” arama terimi

